

„*Bóg mnie przemienia*” *Pakiet edukacyjny dla VI klasy szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Tarnów: Biblos 2009.

Wśród wielu różnorodnych i licznych ofert podręczników do nauczania religii w szkole obecnych na polskim rynku katechetycznym na uwagę zasługuje propozycja pakietu edukacyjnego do VI klasy szkoły podstawowej wydanego przez tarnowskie wydawnictwo „Biblos” w 2009 roku. Pakiet został opracowany i zredagowany przez Elżbietę Osewską i ks. Józefa Stałę we współpracy z zespołem licznych autorów z różnych środowisk katechetycznych. Pakiet zyskał zatwierdzenie Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, stając się tym samym propozycją materiałów o charakterze ogólnopolskim. Pakiet składa się z podręcznika ucznia, podręcznika metodycznego dla nauczyciela, teczki pomocy dydaktycznych i zeszytu ucznia.

**Podręcznik ucznia.** Podręcznik *Bóg mnie przemienia* realizuje założenia i treści programu nauczania AZ-2-01/1. Treść podręcznika została podzielona na 50 jednostek lekcyjnych, które zostały ułożone w 5 następujących modułów/działów: Duch Święty dawcą życia Kościoła pierwotnego; Duch Święty umacnia i przemienia Kościół; Skarby dziedzictwa Kościoła w Polsce; Moje miejsce w Kościele; Moje miejsce w świecie. Układ treści podręcznika, choć różny od układu treści w programie AZ-2-01/1, stanowi bardzo ciekawą propozycję realizacji wymaganych programowo celów i treści nauczania. Pojęciami centralnymi jest Duch Święty, Kościół i przemiana człowieka. Treść koncentruje się wokół tajemnicy Kościoła ze szczególnym uwzględnieniem Ducha Świętego, który jest siłą życia i przemiany dla każdego wierzącego. W prawdę tę wpisuje się tytuł podręcznika *Bóg mnie przemienia*. W ten sposób Autorzy realizują w stopniu bardzo dobrym założenia treściowe programu, który nakazuje „dalsze wprowadzanie w historię zbawienia realizującą się w życiu i działalności Kościoła jako wspólnoty uświęcanej przez Ducha Świętego” (por. *Program nauczania religii*, s. 63). Podręcznik zawiera również liczne treści, które wchodzą w zakres korelacji z innymi przedmiotami i ścieżkami edukacyjnymi wskazanymi w programie.

Szata graficzna podręcznika, format i kolorystyka zasługują na bardzo pozytywną ocenę. Należy stwierdzić, że są one na najwyższym poziomie. Nie ma tematu, który ograniczałby się do samego tekstu. Ponadto każdy dział tematyczny zostaje poprzedzony dużym zdjęciem, które wprowadza w jego treść. Materiał graficzny podręcznika ma dużą wartość metodyczną. Odnajdujemy wiele ciekawych i ładnych zdjęć i ilustracji, które dobrze harmonizują z treścią lekcji.

Recenzowany podręcznik ucznia jest poprawny w wymiarze katechetycznym. Realizuje trzy podstawowe funkcje katechezy: wychowanie, nauczanie i wtajemniczenie. Patrząc na całość, można dostrzec należną równowagę pomiędzy tymi funkcjami. Należy podkreślić, że podręcznik realizuje również funkcję ewangelizacyjną. Odnajdujemy wiele miejsc, w których

dąży się do budowania u ucznia otwartości na Słowo Boże (liczne fragmenty biblijne) i osobistego przyjęcia tego Słowa. Podręcznik przekazuje podstawowe elementy wiary i zachęca do życia wiarą w kontekście współczesnych wydarzeń i problemów człowieka. Zauważa się liczne odniesienia do doświadczeń ludzkich. Można powiedzieć, że podręcznik często odwołuje się do sytuacji egzystencjalnych i antropologicznych. Każdy temat zawiera odniesienia do problemów i wydarzeń bliskich uczniom. Bardzo często są to wydarzenia wzięte wprost z życia uczniów (myśli, dialogi i refleksje Zuzi i Piotrka, głównych bohaterów opowiadań). Znajdują się one bardzo często w pierwszej części każdego tematu i zostają powiązane z dalszą treścią lekcji. Widoczny jest mechanizm korelacji katechetycznej pomiędzy wiarą i życiem człowieka.

Również realizowane jest zadanie wychowania do wspólnoty. Świadczy o tym chociażby myśl przewodnia podręcznika, gdzie ukazuje się Ducha Świętego jako zasadę i źródło mocy i wspólnoty Kościoła. Akcentuje się również zadanie wychowania do wspólnoty rodzinnej i narodowej. Na podkreślenie zasługują liczne treści z zakresu wychowania patriotycznego (treści z historii Polski w kontekście religijnym, społecznym i narodowym).

Podręcznik realizuje ponadto zadanie wychowania liturgicznego, choć w poszczególnych tematach lekcji brak jest takich odniesień. Katechezy okolicznościowe związane z przeżywaniem roku liturgicznego zostały przygotowane i wydane jako odrębny moduł do klas IV-VI *Rok liturgiczny w katechezie* (por. *Podręcznik metodyczny*, s. 3).

W wymiarze teologicznym podręcznik charakteryzuje się licznymi odniesieniami do różnych źródeł katechezy. Każda jednostka lekcyjna posiada odniesienia do Pisma Świętego. Ponadto wiele treści dotyczy liturgii, nauczania Magisterium Kościoła, historii i życia Kościoła, świadectw ludzi świętych. Podręcznik nie zawiera żadnych treści i hipotez teologicznych, które podważałyby pewność wiary.

Podręcznik jest dostosowany do wieku adresatów i uwzględnia podstawowe cechy rozwoju intelektualnego, emocjonalnego, społecznego i religijnego ucznia w VI klasie szkoły podstawowej. Język podręcznika jest jasny i zrozumiały. Układ treści jednostki lekcyjnej jest bardzo przejrzysty i wszędzie śledzi ten sam schemat. Zbudowany jest z następujących elementów: tekst Pisma Świętego, rozważania bohaterów – Zuzi i Piotrka (wprowadzają w sytuacje z życia i w treść lekcji oraz zachęcają do przemyśleń nad własną wiarą), tekst omawiający temat, ilustracje i zdjęcia (pomagają zrozumieć przekazywaną treść), myśli i cytaty ludzi związane z tematem, ciekawostki na oddzielnym żółtym polu, wyszczególnione słowa klucze, propozycje interesujących książek i stron internetowych. Niewątpliwie taki układ przedstawiania treści o bardzo bogatej, urozmaiconej i kolorowej szacie graficznej pomaga lepiej śledzić i rozumieć przedstawiane wiadomości i tym samym zasługuje na bardzo pozytywną ocenę. Bardzo przydatną rzeczą są lekcje

powtórzeniowe na końcu każdego działu. Zawierają one krótkie podsumowanie działu i pytania do weryfikacji zdobytych wiadomości.

W tekście podręcznika ucznia występują dwa rodzaje cytatów, które odnoszą się do Pisma Świętego lub zawierają myśli i poglądy różnych osób. Jest to pozytywny aspekt podręcznika. Cytaty z Pisma Świętego dobrze wpisują się w treść lekcji. Cytaty dotyczące osób i dokumentów ją urozmaicają i ubogacają. Omawiane tematy zawierają odnośniki do interesujących książek i stron internetowych, których lektura ma pomóc w pogłębieniu treści lekcji. Dobrym rozwiązaniem metodologicznym jest graficzne wyszczególnienie słów kluczy każdej katechezy. To z pewnością ułatwia naukę i rozumienie danej problematyki. Na podkreślenie zasługuje również pomysł wyrażania pewnych wiadomości w formie dialogu czy myśli bohaterów: Zuzi i Piotra. Ciekawą propozycją stanowi również zamieszczanie ciekawostek dotyczących treści katechezy na oddzielnym żółtym polu. Przydatnym elementem jest katechizm zamieszczony na końcu podręcznika i wykaz pieśni i piosenek do wykorzystania w katechezach.

Pozytywnym elementem jest dobre rozłożenie akcentu na przekaz wiedzy i wychowywaniem do postaw wiary. Treść jest przekazywana w funkcji formacji postaw chrześcijańskich. Lektura daje wrażenie, że całość jest silnie podporządkowana idei podręcznika jako wychowania do rozumienia działania Ducha Świętego, który przemienia człowieka.

**Przewodnik metodyczny dla nauczyciela.** Przewodnik metodyczny jest zgodny z podręcznikiem ucznia. Zawiera słowo wstępne skierowane do katechetów zredagowane przez Elżbietę Osewską, Bożenę Pojawę i ks. Józefa Stałę, w którym wyjaśnia się bardzo szczegółowo pracę z podręcznikiem ucznia, podręcznikiem metodycznym i pomocami dydaktycznymi.

Proponowane scenariusze lekcji są ujednolicone, przejrzyste, bardzo szczegółowe i z pewnością bardzo przydatne do prowadzenia lekcji. Każda jednostka metodyczna zwiera zasadniczo następujące części: cele ogólne, opis wymagań podstawowych i ponadpodstawowych, wykaz zastosowanych metod, technik i środków dydaktycznych, wprowadzenie w lekcję, aktywizację, refleksję, realizację i zakończenie. Niewątpliwie podręcznik stanowi cenną pomoc w samodzielnym zaprojektowaniu jednostki metodycznej. Należy szczególnie podkreślić, że bardzo ważnym i potrzebnym elementem w każdym ze scenariuszy jest jasne określenie wymagań na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym. Jest to duże ułatwienie dla nauczyciela przy tworzeniu przedmiotowego systemu oceniania z kryteriami oceniania i planowaniem narzędzi sprawdzania. Warto też podkreślić obecność propozycji prac domowych ucznia w zakończeniu każdego ze scenariuszy.

W końcowej części przewodnika zostały dołączone propozycje sprawdzianów testowych do każdego działu programu. To pewna nowość w materiałach dla nauczycieli religii, która zasługuje na bardzo pozytywną ocenę. Sprawdziany są bardzo ciekawe. Każdy z nich został opatrzony wartościowym komentarzem odnośnie taksonomii kategorii celów (zapamiętanie wia-

domości, zrozumienie wiadomości, stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych i stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych) oraz komentarzem dotyczącym rodzajów i form zadań testowych.

Po części ze sprawdzianami znajduje się plan dydaktyczny nauczania opracowany do Programu nauczania religii *Wezwani przez Boga* (AZ-2-01/1). Zawiera on w układzie tabelarycznym temat katechezy z celami i treściami nauczania, wymagania podstawowe i ponadpodstawowe oraz adnotacje odnośnie korelacji ze ścieżkami edukacyjnymi. Taki plan dydaktyczny stanowi ważną pomoc dla katechety. Na końcu podręcznik zawiera cenną bibliografię zawierającą pozycje książkowe i internetowe pomocne do przygotowywania się i prowadzenia zajęć.

Scenariusze lekcji zawarte w podręczniku zawierają dużą ilość różnorodnych metod aktywizujących. Są one odpowiednio dobrane i zasługują na wysoką ocenę. Podręcznik zawiera też odniesienia do dużej ilości ciekawych środków i pomocy dydaktycznych, które stanowią oddzielny element pakietu edukacyjnego. Cenne i zarazem prawdziwe jest założenie Autorów, że „przewodnik metodyczny został przygotowany z myślą o wszystkich katechetach, zarówno młodych, dopiero rozpoczynających pracę katechetyczną, jak i doświadczonych, ale nadal poszukujących nowych rozwiązań katechetycznych, pedagogicznych i dydaktycznych” (*Przewodnik metodyczny*, s. 4). Przewodnik został tak przygotowany, aby katecheta mógł samodzielnie, stosownie do własnych sytuacji dydaktycznych i edukacyjnych, modyfikować scenariusze lekcji. Są one tylko propozycją, którą można przekształcać wedle możliwości uczniów.

**Teczka pomocy dydaktycznych i zeszyt ucznia.** Pakiet edukacyjny ubogaca *Teczka pomocy dydaktycznych* zawierająca wydruki i płytę CD z kartami, układankami wyrazowymi, elementami do rozdawania uczniom, materiałami do pracy w grupach, nakładkami na plansze. Wszystkie te pomoce zostały ułożone i usystematyzowane zgodnie z kolejnością katechez. Są to materiały do powielania. Są one ciekawe i stanowią niewątpliwie cenną pomoc dla katechety.

Ciekawy element pakietu edukacyjnego stanowi zeszyt ucznia. Składa się z trzech części: ćwiczenia związane z tematem lekcji, karty samooceny związane z przeżywaniem roku liturgicznego i miejsce na samodzielne notatki. Ćwiczenia bardzo dobrze harmonizują z treścią podręcznika ucznia i komentarzem w przewodniku metodycznym. Bardzo dobrym pomysłem jest karta oceny uczestnictwa w roku liturgicznym, która mobilizuje do uczęszczania na Mszę świętą i nabożeństwa roku liturgicznego. Karta ma bardzo ciekawą formę (treści i metody)! Należy również podkreślić, że to uczeń ocenia własne postępowanie.

\*\*\*

Opisywany pakiet edukacyjny jest bardzo dobrą i cenną propozycją materiałów do nauczania religii. Zasluguje na bardzo pozytywną ocenę i tym samym stanowi wartościową ofertę podręcznikową na współczesnym rynku wydawnictw katechetycznych. We wstępie do podręcznika ucznia Autorzy zwracają się do ucznia słowami: „Ufamy, iż ten podręcznik pomoże Ci w pogłębianiu wiedzy religijnej, ale wprowadzając w życie Kościoła, dokonujące się pod działaniem Ducha Świętego, pozwoli Ci lepiej dostrzec, jak bardzo Bóg ukochał wszystkich ludzi, odkryć swoje miejsce w Kościele i w świecie, a przez to pełniej odpowiedzieć miłością na Jego miłość” (*Podręcznik ucznia*, s. 5). Pakiet edukacyjny stanowi dużą szansę i daje wiele możliwości tak uczniowi, jak i katechecie, aby to życzenie Autorów mogło zostać zrealizowane.

*Ks. Wojciech Osial*